

Bouwblokken Matrix

Architectuur & Stedelijkheid

Michaël Bracke & Didier Mortier

PATIO

Een patio is een tuin/binnenhof die geheel ommuurd is door een bouwblok bestaande uit één schil. Deze patio is al dan niet overdekt en kan dienen als terras, voorhof, speeltuin,...

Inhoud

1	INLEIDING	2
1.1	WAT IS EEN PATIO?	2
1.2	TYPE PATIO'S	2
1.2.1	PRIVATE PATIO	2
1.2.2	PUBLIEKE PATIO	3
1.2.3	PUBLIEK VS. PRIVATE PATIO	3
2	ANALYSE	4
2.1	BINNENSTAD: DE PLANTIJN HOGESCHOOL – CAMPUS MEISTRAAT	4
2.2	19DE EEUWSE GORDEL: DEN BELL - GEBOUW	6
2.3	20STE EEUWSE GORDEL DE CANADABLOKKEN OP DE LUCHTBAL HUGO VAN KUYCK	8

1 Inleiding

1.1 Wat is een patio?

Eerst en vooral heerst er een verschil tussen patio, tuin, binnenplaats, binnenplein,...

Volgens Van Dale is een patio letterlijk vertaald een binnenplaats. Een binnenplein is volgens Van Dale dan weer simpelweg een door een gebouw ingesloten plein. Deze 2 definities zeggen ons natuurlijk nog niets daarom hebben wij onze eigen definitie aan patio gegeven. Hoe de patio er volgens ons uit zou moeten zien:

Een patio is een tuin/binnenhof die geheel ommuurd is door een bouwblok bestaande uit één schil. Deze patio is al dan niet overdekt en kan dienen als terras, voorhof, speeltuin,...

1.2 Type Patio's

Om een algemene indruk te krijgen van deze type patio's, hebben we enkele voorbeelden gevonden in Antwerpen. Ter verduidelijking, dit zijn niet onze patio's die wij analyseren.

1.2.1 Private patio

Wanneer we het bouwblok langs buiten bekijken merken we niet echt een doorgang tot op de patio. Gaan we naderbij kijken dan merken we enkele afgesloten poorten waarachter een smalle doorsteek heerst tot aan de patio. Naderbij bekeken zijn deze poorten op slot en bieden ons geen doorgang tot aan de patio.

Er is dus enkel toegang voor de bewoners en geen toegang voor onbevoegden. De patio is dus puur voor het eigen gebruik van de bewoners zelf.

Het gevoel dat we van dit bouwblok en de bijbehorende patio krijgen is een niet uitnodigend gevoel, de patio wordt niet gedeeld met de stad en lijkt ervan afgeschermd. Bescherm gebied in een bouwblok.

1.2.2 Publieke patio

We spreken van een publieke patio wanneer die voor iedereen. Belangrijke kenmerken zijn open doorsteken die zorgen voor een vlotte doorstroming door het bouwblok. Per bouwblok zijn er meerdere doorsteken; deze zijn gemakkelijk te vinden en zijn zeker niet afgesloten door een hek. Zo kan iedereen ofwel in de patio zelf ofwel gebruik maken van de doorsteken als wandelweg richting het werk, de winkel,... Verder merken ook meer groenvoorziening: bomen en struiken. Ook de zit- en eetbankjes ontbreken niet. Vooral deze laatste 2 kenmerken worden gebruikt om het volk te lokken naar de patio, zodat iedereen op een rustig manier kan ontspannen.

1.2.3 Publiek vs. private patio

Deze patio ligt ergens tussen de 2 voorgaande. We hebben te maken met een patio die nog steeds bedoeld is als privé ruimte, dus enkel voor de bewoners van het bouwblok om tot rust te komen of voor de kinderen om te kunnen ontspannen. Het verschil met een private patio is te zien aan het bouwblok. We merken direct een grote toegangspoort die overdag open is, veel groter lijkt en niet is afgesloten door een hek wat wel was bij de privé patio. Iedereen kan dus de patio betreden. Toch is er een bedenking en hiermee tonen we aan de patio ook niet volledig publiek is. Waarom zou je deze patio willen betreden als je niet in het bouwblok woont?

2 Analyse

Wat analyseren we per bouwblok? Eerst en vooral willen we bespreken die deze patio's zijn ontstaan. De historiek van het bouwblok en de patio. Hierbij aanliggend kunnen we de evolutie bespreken van de patio. Ook de doorsteek en de verschillende zones in de patio zouden we willen bespreken. Verder analyseren we of deze patio al dan niet privé, dan wel publiek zijn. Hierbij kunnen we ook de functies van de patio analyseren. Voor welke doeleinden wordt deze patio gebruikt? Tot slot een woordje over onze eigen beleving van elke patio.

2.1 Binnenstad: De Plantijn Hogeschool – campus Meistraat

Als we naar oude kaarten van de 19de en 20ste eeuw kijken weten we dat de binnenstad bebouwd is, waarschijnlijk hoofdzakelijk voor woningbouw. Ook voor ons bouwblok is dat niet anders. Het is pas recent dat het bouwblok, dat liep tot aan de Leien, gesplitst is in twee. Omdat men al langer liep met het idee een nieuw bouwblok te ontwerpen voor de Plantijn Hogeschool deed een nieuwe straat zijn intrede, namelijk de Lammekensraamveld. Hierdoor kregen we een nieuw bouwblok verder begrensd door de Meistraat, Hopland en Langegang. Op deze plek is in 2000 de campus van de Plantijn Hogeschool gebouwd naar het ontwerp van architect Stijn Peeters.

Deze patio kunnen we onderverdelen in 2 buitenzones. Als je de trap opwandelt kom je op de ontmoetingsplaats. Hier spreken studenten samen af voor ze naar de les gaan. Een tweede zone ligt errond. Gescheiden door enkele boompjes is een ruimte waar bankjes staan. Hier kunnen de studenten van de zon genieten, hun pauze doorbrengen of hun middagmaal nuttigen. Hier eindigt de patio echter niet. De patio loopt verder door naar binnen. Door van de achtergevel van de patio één groot raampartij te maken lijkt het

als je binnen zit dat je nog steeds aanwezig bent op diezelfde patio. De grens tussen binnen en buiten is dus zeer vaag. Als je binnen bent lijkt het nog steeds of je buiten staat. Dit gevoel wordt echter nog versterkt doordat de ruimte binnen is opgetrokken tot de hoogste verdieping. Ook de gang boven het secretariaat is langs de kant van de patio volledig voorzien van glas. Ook dit weer om het zelfde gevoel te creëren.

De patio kunnen we onderverdelen onder het type patio: privé – publiek (= collectief). De patio is overdag publiek. De hekken aan de grote trappeninkom voorraan staan overdag open. Deze hekken werken volgens een scharnier bewegening, en worden dus 's nachts gesloten.

Iedereen kan met andere woorden de patio overdag betreden. Studenten, leerkracht, werknemers,... kunnen binnen en buiten wanneer ze willen. In dit opzicht is de patio zeer publiek. Toch kunnen we ons de vraag

stellen: 'Wie anders dan deze mensen zou aanwezig moeten zijn in het gebouw / de patio?' De patio behoort tot de Hogeschool, dus mogen we stellen dat hij eigenlijk privé is.

2.2 19de eeuwse gordel: den Bell - gebouw

Het Bell-gebouw is gebouwd in 1958 door Hugo van Kuyck. Dit gebouw is geplaatst op het vroegere Francis Wellensplein in opdracht van Alcatel.

het gebouw bestaat uit 3 gebouwen in verschillende stijlen die door de jaren heen zijn gebouwd. Het hoofdgebouw met de toren, het Arthurgebouw aan de overkant van de Boudewijnstraat, en de (leegstaande) parking aan de Haantjeslei. Door plaatsgebrek bouwde Alcatel de binnenruimte over verschillende decennia volledig dicht. In het oude ontwerp zijn er 2 kleine aparte patio's te vinden. Door de renovatie zijn deze loodsen in het binnengebied verwijderd waardoor er 1 grote patio ontstaat. Alleen de 2 schouwen zijn als monument behouden in de patio. Deze renovatie werd verwezenlijkt door Styfhals & Partners i.s.m. Driesen-Meersman-Thomaes architecten.

De patio werd onderverdeeld in 3 zones:

Een speelzone met basketbalveld en minivoetbalveld. Deze sportfaciliteiten waren oorspronkelijk niet bedoeld, maar kwam er onder dwang van de stad. Dit om een uitnodigend gebaar te maken naar kinderen en sportliefhebbers om de patio te betreden en te gebruiken. Dit is een belangrijk kenmerk voor de publieke patio.

Een rustzone met enkele banken en bomen. Deze rustzone is gescheiden van de rest door de fietsendaling en de 2 overgebleven schouwen. Dit zorgt voor het effect van een 'patio in een patio'

Tussen deze twee zones ligt bevindt zich een doorsteekzone. Een doorsteek van de Boudewijnstraat naar de Sint-Laureisstraat. Dit om te straten met elkaar in contact te leggen.

De patio is volledig ingericht als publieke zone en dus toegankelijk voor iedereen. Iedereen kan op elk moment van de dag de patio betreden. Met iedereen bedoelen we ook rolstoelgebruikers, blinden, slechtzienden en mensen met gehoorproblemen. Hiervoor werden speciale maatregelen getroffen. Waaronder, hellingen, buitenliften,...

Oorspronkelijk was het bedoeld om aan de ingangen een afscherming te plaatsen. Toch is dit niet gebeurd om het publieke aspect te behouden. Het plein wordt ook zo ingericht dat het de nodige faciliteiten biedt om er (buurt-) feesten te organiseren. Er worden ook water- en elektriciteitsvoorzieningen voorzien, afhankelijk van de behoefte van het evenement zijn er ook verschillende verlichtingsmogelijkheden. Dit versterkt ook weer het publieke gevoel.

Wat het bell-gebouw en de plantijn hogeschool gemeen hebben is dat er onder de patio zich een parking bevindt. De patio is opgetrokken tot op 1m20 boven het maaiveld.

In die parkeergarage zijn enkel bezoekers, personen met een handicap, dienstvoertuigen en carpoolers toegelaten.

2.3 20ste eeuwse gordel De Canadablokken op de Luchtbal Hugo van Kuyck

Als we beginnen met de historiek te bespreken kunnen we afleiden uit de vroegere kaarten van plattegronden van Antwerpen dat voor de aanleg van de Luchtbal en van de appartementsblokken er in de deze zone van de stad geen bebouwing was. Enkel een groengebied/natuurgebied.

In 1939 worden de Canadablokken gerealiseerd, naar een ontwerp van Hugo Van Kuyck. Zelf later in de jaren 50 zal zijn impact op de Luchtbal nog groot zijn. De meeste appartementen werden in de deze jaren gerealiseerd, naar een ontwerp van Van Kuyck. Hij introduceerde hij het principe dat wonen moest gecombineerd worden met veel groen en ruimte. De Canadablokken werden opgetrokken met reusachtige groene binnenpleinen. In één daarvan werd zelfs een inmiddels afgebroken openluchtzwembad gerealiseerd.

Recent, is het idee gekomen om de Canadablokken samen met andere appartementen ,waarvan enkele seniorenflats, opnieuw te renevoeren. Bijbehorend worden winkels en onderhoudslokalen gerenoveerd en enkele binnenplaatsen en straten werden heringericht.

Het behoud van de baksteenarchitectuur is een belangrijk uitgangspunt bij de renovatie van deze woonkazernes. Deze vormen een onderdeel van het totaalontwerp van H. Van Kuyck temidden de langblokken en torenblokken.

De koerzijde wordt opgewaardeerd door optimalisering van de toegangen en de herinrichting van de binnenplaatsen. Het complex telt heeft twee binnenpleinen. Deze zijn mee betrokken in het gebouwoontwerp.

Deze 2 binnenpleinen zijn identiek en het ontwerp hiervoor biedt ruimte voor een multifunctionele inrichting met een actieve speelse zone en een rustig leespleintje. Ook een grote fietsenstalling ontbreekt niet op de patio. Verder is er veel groenvoorziening, vooral voorzien op het leespleintje om rustig te kunnen zitten. Toch is de fietsenstalling van de patio niet optimaal. Als we even kort de circulatie van de patio naderbij bekijken valt op de de fietsenstalling als het ware in de weg staat en het zicht op de gehele patio belemmert. Het bevordert ook niet de vlotte circulatie van de patio.

Ook opmerkelijk is het gebruik van gebogen wanden om de patio een andere dimensie te geven. Deze wand scheidt de leeszone, van de speelzone. Ook in de hoeken van de patio vinden deze gebogen wanden terug alsof er een patio in een patio is geplaatst. Een soort van pivéhoekje in de patio. Niet enkel het maaiveld is gerenoveerd. Ook de gevels zijn onder handen genomen.

Om verder te gaan op de toegankelijkheid van de patio kunnen we iets zeggen over de ingangen naar de patio. In tegenstellingen tot de hoogbouw van het bouwblok zijn de ingangen tot op de patio maar zeer klein. Ze liggen als het ware een beetje verscholen. Bekijken we het bouwblok langs buiten dan vallen de ingangen tot het gebouw en de doorsteken naar de patio niet meteen op. Toch in elke hoek van de patio vinden we een doorsteek terug.

Hieruit kunnen we besluiten dat de patio privé is en dus enkel dient voor het gebruik van de bewoners zelf. Ze kunnen tot rust komen op het leespleintje, waar veel groenvoorziening is, en de kinderen kunnen er zich uitleven in de speeltuin. Ook de fietsenstalling dient enkel voor de bewoners zelf.

